

متن پرسش

بسمه تعالی با سلام خدمت استاد گرانقدر و عزیزم بنده بعنوان یک پزشک و فیزیولوژیست که بخاطر مسولیت‌م در مرکزی تحقیقاتی در مورد گیاهان دارویی و طب سنتی تجربیاتی دارم وظیفه خود می‌دانم مواردی را بیان کنم: * تجربه ما و سایرین در تحقیقات کاملاً آکادمیک و علمی معمولاً موارد مطرح در طب سنتی و احادیث پزشکی را تایید میکند. مثلاً در حدیثی پیامبر (ص) برای درمان سوختگی پای مبارکش از خرفه استفاده کرده‌اند. مقالات جدید هم خواص التیام بخشی، ضد دردی و ضد التهابی خرفه را ثابت کرده. و یا مثلاً امام صادق (ع) میفرمایند: در روی زمین گیاهی والاتر و سودمندتر از خرفه نیست، و آن سبزی فاطمه (س) است (کافی ج ۶، ص ۳۶۷) و در مطالعاتی راز طول عمر در روستایی که توجه محققین را بخود جلب کرده بود وجود امگا سه در خرفه دانستند. این گیاه دارای خواص ضد توموری ضد ویروسی ضد میکروبی کاهندگی چربی و قند، ضد آسمی و ... میباشد. همچنین شواهد بسیار جالب علمی جدید در مقالات خود غربیها در خصوص خود-درمانی حیوانات با گیاهان دارویی (self medication) وجود دارد. * مبانی طب سنتی بر پایه سردی و گرمی و تری و خشکی استوار است که بر مبنای ارکان آب، خاک، آتش و هوا است. این سینا کنکاش در مورد اصل و فلسفه سردی و تری و گرمی و خشکی را خارج از حیطه طبیب میدانند و انرا به جای دیگری ارجاع میدهد. بنده تاکنون ندیده‌ام کسی تبیین روشن و قابل قبولی از اصل قضیه داشته باشد که بدون تعبد و ... قابل پذیرش باشد. در واقع مبنای علمی طب سنتی تا حدود زیادی مبهم است و ربطش هم به برخی موارد اثبات شده علم امروز مشخص نیست. مثلاً مرحوم مترجم قانون سعی کرده گرمی را به متابولیسم پایه و نیز میزان فعالیت تیروئید نسبت دهد که این امر اولاً اثبات نشده و ثانیاً به احتمال زیاد شواهدی بر خلاف آن وجود دارد و بعید به نظر میرسد که هر ماده غذایی گرمی مثلاً باعث افزایش ترشح هورمون تیروئید شود. و درحالیکه طب سنتی منشا بسیاری از بیماریها را غلبه سردی میدانند؛ موارد کم کاری تیروئید زیاد شایع نیستند و اگر هم باشند خودشان بعنوان بیماری مستقل مطرحند و لزوماً با این لیست طولانی از بیماریهایی که دلیلشان سردی است مرتبط نیستند. * نوعی آشفتگی و تشت آراء در طبیبان فعلی طب سنتی وجود دارد و هیچ مرجعی برای سنجش صحت گفته‌های آنان که در موادی متناقض هم هستند وجود ندارد. مبانی آنان هم با طب امروزی بطور کامل متفاوت است و نمیتوان با علم طب جدید در خصوص فلسفه درمان در طب سنتی نفی یا اثباتا سخنی گفت. * با لحاظ مسائل فوق به نظر میرسد بهترین رویکرد، اثبات تجربی اثر بخشی طب سنتی و احیاناً کشف عدم اثربخشی آن در موارد دیگر است. یعنی بصورت کاملاً علمی اثباتش بر دسته

ای از بیماران سنجیده و گزارش شود تا هم طب سنتی ما در موارد اثر بخشیش جهانی شود و هم مبنایی برای سنجش نظرات متضاد وجود داشته باشد. خود تجربه کردن اثرات دارو بر بیمار و انسان و حتی حیوانات سنت طبیبان سنتی ما بوده و به وضوح در قانون به آن اشاره شده است. خصوصاً اینکه میان اساتید حقیقی طب سنتی و شاگردان آنها چند نسل فاصله افتاده است. * در خصوص مبانی طب سنتی و سردی و گرمی از نظر فلسفی و فیزیکی نیاز به کار جدی است. بالاخره نسبت این موارد با فیزیک جدید چیست. اگر نسبتی هم ندارد مبنای اصلی آن چیست؟ * نباید از طب سنتی و نیز احادیث پزشکی امری قدسی و غیر قابل خدشه درست کرد چراکه خود طب سنتی دچار اختلاف نظرهایی و بعضاً اشتباهاتی است که به هیچ وجه نمیتوان آنرا توجیه کرد (در کنار اثرات مفیدی که به هیچ وجه قابل انکار نیستند و با تجربه امروزی نیز به اثبات رسیده اند)؛ مثلاً طب سنتی دیابت را ناشی از سوء مزاج کلیه میدانند چون ادرار افراد دیابتی مانند آب رقیق و فراوان میشود؛ حال آنکه امروزه بی هیچ شک و تردیدی ثابت شده که کلیه در این مورد بی تقصیر است و کاهش انسولین لوزالمعده یا کاهش پاسخ به آن مسوول دیابت است. بطوریکه با تزریق انسولین رقت و افزایش حجم ادرار بطور کامل برطرف میشود. در واقع زیاد بودن قند خون بدلیل کاهش انسولین و دفع این قند اضافه از ادرار که دفع آب را هم بدنبال دارد دلیل علائم دیابت است و کلیه سالم بوده و کار خود را درست انجام میدهد؛ بلکه برعکس اگر کلیه قند اضافه را دفع نمیکرد فرد زودتر دچار کاهش سطح هوشیای و مرگ به دلیل افزایش فشار اسمزی خون میشد. در خصوص احادیث نیز جناب ری شهری از قول محدثین کهن نقل میکنند که اکثر احادیث پزشکی سند ضعیفی دارند و در ضمن دلالت عام آنها در مواردی محل بحث است و مثلاً ممکن است منظور امام از مفید بودن فلان دارو برای دل درد خصوصاً دل درد سوال کننده بوده و استفاده از همان دارو برای دیگری بی فایده و حتی مضر باشد. * تیم ما در خصوص نسبت سردی و گرمی با مواد متشکله غذاها (آب، کربوهیدرات، پروتئین، چربی، ویتامینها و مواد معدنی) کار با ارزشی انجام داده که نتایجش به زبان انگلیسی در حال جمع بندی است. ولی بد نیست اشاره کنم که هر چند بین میزان انرژی مواد غذایی و اکثر مواد معدنی موجود در آن با درجه گرمی و نیز میزان آب مواد غذایی با درجه سردی رابطه مستقیمی وجود دارد ولی این روابط چندان قوی نبوده و فعلاً راهی برای پیش بینی درجه سردی یا گرمی ماده غذایی از روی میزان مواد متشکله آن مطابق علم شیمی و تغذیه امروزی پیدا نکردیم. که البته این امر خدشه ای به طب سنتی محسوب نمیشود

متن پاسخ

باسمه تعالی: سلام علیکم: همین طور که متوجه شده‌اید باید داده‌های طب سنتی را در یک کار روشمند منسجم کرد تا مردم نیز با اطمینان بیشتر به آن روی آورند و این حرف هم حرف درستی است که نباید به طب سنتی جنبه‌ی قدسی داد و از برخورد علمی و به صورت تجربی با آن کوتاهی

کرد. موفق باشید